

PARCELACE

(Z Nového encyklopedického slovníku češtiny)

Miroslav Grepl (2017): PARCELACE. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny.

URL: <https://www.czechency.org/slovník/PARCELACE>

[↑Výpovědní modifikace](#), a to typu:

- (1) Koupím si novou bundu – koženou
- (2) Ty s ním chceš mluvit? Sama? Beze svědků?
- (3) Jedu do Prostějova, za maminkou
- (4) Jeli jsme k tetě. Přespat

Jde tedy o rozčlenění (segmentaci) [↑rematické části](#) výpovědi na dílčí fragmenty: *Představ si, že naše Marta utekla za Petrem v noci do Čejkovic* → *Představ si, že naše Marta utekla. Za Petrem. V noci. Do Čejkovic.* Takový typ výpovědní modifikace se může vykládat z dvojího pohledu:

(a) Z hlediska projevu připraveného, promyšleného, zejména psaného, v němž má autor dostatek času promyslet si celkovou perspektivu vyjádření, lze mluvit o *záměrné parcelaci* (Nekvapil v [↗MC 3, 1987](#)). (b) Z hlediska spontánního (nepřipraveného) projevu mluveného, při němž mluvčí nemá vždy úplně jasnou perspektivu své formulace, lze mluvit o *dodatečném (aditivním) připojování* prvků, typickém principu výstavby mluvených projevů ([↗Šipková, 1993](#)): *Ležela sem tenkrát ve špitále. Štrnáct dní. S nohama.* V obou případech je však výsledný efekt v podstatě týž: mluvčí (pisatel) vytváří vlastně naznačenou segmentaci několik samostatných (eliptických) výpovědí, a tak získává možnost uplatnit pro každou z nich vlastní [↑intonační centrum](#). Při nesegmentované formulaci (např. *Jedu do Prostějova za maminkou*) by disponoval jen jediným intonačním centrem, umístěným zpravidla na konci. O výpovědní povaze (samostatnosti) naznačených segmentů svědčí i to, že mohou být připojeny různými spojovacími a částicovými výrazy, signalizujícími, že mezi nimi a předcházejícími částmi textu mohou být tytéž sémantické vztahy a poměry jako mezi větami v souvětí: *Rodiče nám pomohli, ale neochotně; Nakonec jsem to snědl, i když s nechutí; Napište jim dopis. A to doporučený!; Jezdím tam na prázdniny – a už hezkou řádku let!*

Dodatkově připojit lze i elementy povahy [↑tematické](#). Bývá tomu tak zvláště v projevech mluvených: *O té krádeži jsem už někde slyšel* → *O tom jsem už někde slyšel, o té krádeži; S tím na mne nechod' – s takovým návrhem; On ten diktát vždycky zvorá – ten náš kluk* apod. Dodatkový prvek specifikuje (konkretizuje) zájmenný výraz v pretextu. Dodatkové segmenty tu nemají povahu výpovědi: mimo jiné nemohou nést intonační centrum.

Specifickým případem jsou tematické segmenty (parceláty) s emocionálně hodnotícími (expresivními) výrazy. Ty mají právě svou expresivní složkou povahu [↑sekundární predikace](#), a tím tedy i výpovědi: *S nima nebudu už mluvit, s takovou sebrankou* (= vždyť je to sebranka); *Nemohu ho vystát! Všiváka jednoho!* (= je to všivák); *Vždyť je znáte, ty dnešní hejsky!*

P. a její podoby patří z hlediska funkčního do oblasti [↑aktuálního členění větného](#). V starší č. a slovenské lingvistické literatuře se **p.** chápe jako podtyp obecněji chápaného procesu [↑osamostatňování větných členů](#). Zahrnují se sem proto i procesy [↑předsouvání](#) výrazů (větných členů) před výpověď (*Eva, ta se učí denně do noci*). S takto obecně míněným termínem [↑samostatný větný člen](#) se dodnes pracuje v školních mluvnicích; akcentují ovšem spíše jejich větněčlenskou než tematicko-rématickou stránku (funkci).